

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خاوران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران

معاونت پژوهش

استان آذربایجان شرقی شهر خسر و شاه مدرسه علمیه تخصصی حضرت فاطمه (س)

عنوان

بررسی تطبیقی فلسفه اخلاق از منظر ارسطو و شهید مطهری (با تأکید بر روش هنجاری)

استاد راهنما

جناب آقای دکتر میکائیل جمالپور

استاد داور

حجت الاسلام جناب آقای دکتر قربانعلی کریم زاده قراملکی

نگارنده

بتول رستمیان

سال تدوین

۱۴۰۳

تحمیدیه

بار خدایا! بر محمد و خاندان او درود فرست و با قرآن بار سنگین گناهان را از شانه‌های ما، فرودآور و به ما زیبایی اخلاق نیکان را ارزانی دار و ما را پیرو نشانه‌های کسانی کن که در ساعات شب و در آغاز و پایان روز به (تلاوت) قرآن می‌کوشند؛ تا ما را با پاکسازی و تطهیر قرآن، از هر آلودگی، پاک گردانی و پیرو کسانی کنی که از فروغ آن روشنایی گرفتند و آرزوها، آنان را از کردار (شایسته) غافل نساخت تا با نیرنگهای فریبنده خود، (از کردار شایسته) بازشان دارد.

بار خدایا! بر محمد و خاندان او درود فرست و شایستگی ظاهر ما را به برکت قرآن، دوام بخش و خطرهای وسوسه را از دسترسی به باطن پاک و سالم ما بازدار و آلودگی دلها و بازمانده گناهانمان را بدان بشوی و پراکندگی امور ما را با آن فراهم آور.

تقدیم

این نوشتار را تقدیم میکنم به بهترین دوست و یار و یاورم، همسر عزیزم که من را در نوشتن پایان نامه و حتی تحصیل در سطح سه، کمک بسیار شایانی بوده است. امیدوارم که سایه ایشان بر سر این حقیر مستدام باشد.

تقدیر و تشکر

تقدیر و تشکر می‌کنم از استاد راهنمای گرامی جناب آقای دکتر میکائیل جمالیپور که من را در نوشتن این پایان نامه راهنمایی فرمودند. انشاءالله که سالیان سال دانش‌پژوهان از علم و تجربیات ایشان بهره‌مند گردند.

۱۷. جوادی، محسن، **مسأله باید و هست**، چاپ اول، قم، مؤسسه بوستان کتاب، ۱۳۷۵
۱۸. خواص، امیر، و دیگران، **فلسفه اخلاق**، قم، دفتر نشر معارف، چاپ یازدهم، ۱۳۸۹
۱۹. دبیری، احمد، **فلسفه اخلاق**، قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۲
۲۰. دورانت، ویلیام جیمز، **تارخ فلسفه/ویل دورانت**، مترجم: عباس زریاب خوئی، چاپ بیست و سوم، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۰
۲۱. دورکیم، امیل، **درباره تقسیم کار اجتماعی**، ترجمه باقر پرهام، بابل، کتابسرای بابل، ۱۳۶۹
۲۲. دورکیم، امیل، **فلسفه و جامعه‌شناسی**، ترجمه فرحناز خمسه‌ای، تهران، ۱۳۶۰
۲۳. دهخدا، علی اکبر، **لغت نامه دهخدا**، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۱
۲۴. راسل، برتراند، **تاریخ فلسفه غرب**، مترجم: نجف دریابندری، چاپ: هفتم، تهران، انتشارات کتاب پرواز، ۱۳۹۰
۲۵. رفیع‌پور، فرامرز، **آنا تومی جامعه یا سنه‌الله: مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی کاربردی**، تهران انتشارات کاوه، ۱۳۷۷
۲۶. ریچارد پاپکین و آروم استروژن، **کلیات فلسفه**، ترجمه جلال‌الدین مجتبوی، تهران: حکمت، هجدهم، ۱۳۸۱
۲۷. زبیدی، محمد مرتضی، **تاج العروس**، جلد ۲۵، محقق: مصطفی حجازی، بیروت، دارالمکتب الحیاه، بی تا
۲۸. زمانی، مهدی، **فلسفه اخلاق**، چاپ ششم، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور، فروردین ۱۴۰۲
۲۹. ساروخانی، باقر، **دایره المعارف علوم اجتماعی**، چاپ دوم، تهران، انتشارات کیهان، ۱۳۸۰
۳۰. سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، **فلسفه ۱**، پایه یازدهم دوره دوم متوسطه، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، تهران، چاپ چهارم، ۱۴۰۰
۳۱. سروش، عبدالکریم، **دانش و ارزش**، تهران، انتشارات: یاران، ۱۳۵۸
۳۲. سید عبدالله شبّر، **الأخلاق**، چاپ دوم، بیروت، مؤسسه اعلمی، ۱۴۱۲ ق

۳۳. سید محمد عالمی، رابطه دین و اخلاق: بررسی دیدگاه‌ها در مناسبات دین و اخلاق، چاپ دوم، قم، مؤسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۹
۳۴. شیروانی، علی، اخلاق هنجاری، انتشارات کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۱
۳۵. علی‌اصغر حلبی، سه فیلسوف بزرگ، تهران، زوار، ۱۳۵۴
۳۶. فارابی، ابونصر محمد، سیاست مدنی، مترجم: دکتر سید جعفر سجادی، چاپ سوم، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۹
۳۷. فردیش نیچه، دجال، ترجمه عبدالعلی دستغیب، تهران، انتشارات آگاه، ۱۳۵۲
۳۸. کاپلستون، فردریک، تاریخ فلسفه یونان و روم، ج ۱، چاپ: چهارم، ترجمه جلال‌الدین مجتبوی، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی و سروش، ۱۳۸۰
۳۹. مایکل پالمر، مسائل اخلاقی (متن آموزشی فلسفه اخلاق)، چاپ دوم، ترجمه: علی رضا آل بویه، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۹
۴۰. مجتبی مصباح، بنیاد اخلاق، روشی نو در آموزش فلسفه اخلاق، قم، انتشارات مؤسسه آموزشی و پرورشی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۴
۴۱. مجلسی، محمدباقر، بحالانوار، بیروت، دار احیاء التراث العربی؛ الطبعة الثالثة، ۱۴۰۳ق
۴۲. محمد حسین فهمید، مبانی و مفاهیم اخلاق اسلامی در قرآن، چاپ دوم، قم، مؤسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۹
۴۳. محمد، معین، فرهنگ معین، چاپ اول، تهران، نشر سرایش، ۱۳۸۰
۴۴. مشایخی، رضا، اخلاق ارسطو، چاپ پنجم، تهران، انتشارات نگاه، ۱۴۰۲
۴۵. مصباح یزدی، محمد تقی، نقد و بررسی مکاتب اخلاقی، تحقیق و نگارش: احمد حسین شریف، قم، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ پنجم، ۱۳۹۴
۴۶. _____، جامعه و تاریخ از دیدگاه قرآن، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۲

۴۷. _____، فلسفه اخلاق، چاپ ششم، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر

بین الملل، بهار ۱۳۹۱

۴۸. مطالعات اجتماعی، کتاب درسی عمومی سال اول آموزش متوسطه، وزارت آموزش و پرورش،

دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، تهران، چاپ دوازدهم، ۱۳۸۹

۴۹. مطهری، مرتضی، اسلام و نیازهای زمان، ج ۱، تهران، موسسه انتشارات صدرا، ۱۳۸۱

۵۰. مطهری، مرتضی، امدادهای غیبی در زندگی بشر، تهران، موسسه انتشارات صدرا، ۱۳۵۸

۵۱. _____، آزادی معنوی، چاپ چهل و نهم، تهران، موسسه انتشارات صدرا، ۱۳۶۵

۵۲. _____، آشنایی با قرآن، ج ۶، تهران، موسسه انتشارات صدرا،

۵۳. _____، آینده انقلاب اسلامی، تهران، موسسه انتشارات صدرا، ۱۳۸۷

۵۴. _____، بیست گفتار، تهران، موسسه انتشارات صدرا، ۱۳۹۶

۵۵. _____، تعلیم و تربیت در اسلام، تهران، موسسه انتشارات صدرا، ۱۳۸۲

۵۶. _____، فلسفه اخلاق، تهران، موسسه انتشارات صدرا، ۱۳۹۰

۵۷. _____، کلیات علوم انسانی، (کلام، عرفان و حکمت عملی)، ج ۲، تهران، انتشارات صدرا،

۱۳۸۵

۵۸. _____، مجموعه آثار استاد شهید مطهری (فلسفه اخلاق)، ج ۲۲

۵۹. _____، یاداشتها، ج ۱۱، تهران، موسسه انتشارات صدرا، بی تا

۶۰. _____، یاداشتها، ج ۴، چاپ ششم، تهران، موسسه انتشارات صدرا، ۱۳۹۴

۶۱. _____، سیری در سیره نبوی، تهران، موسسه انتشارات صدرا، ۱۳۸۳

۶۲. مک‌آینتایر، آلسدیر، تاریخچه فلسفه اخلاق، ترجمه ان‌شاءالله رحمتی، تهران، حکمت، ۱۳۷۹

۶۳. منوچهر صانعی دره‌بیدی، فلسفه اخلاق در تفکر غرب، تهران، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۶۸

۶۴. وارن، کیریسٹوفر، کتاب راهنمای خواندن اخلاق نیکوماخوس ارسطو، چاپ دوم، مترجم: ایمان

خدافرد، تهران، چاپ زیتون، ۱۳۹۸

۶۵. ویلیام کی، فرانکنا، فلسفه اخلاق، ترجمه هادی صادقی، قم، کتاب طه، ۱۳۸۳

۶۶. ویلیام کی، فرانکنا، فلسفه اخلاق، چاپ چهارم، ترجمه هادی صادقی، قم، طه، ۱۳۹۲

مقالات

۱. ابراهیمی فر، عبد الهادی، سعادت و فضیلت از دیدگاه ارسطو، مجله دانش پژوهان، بهار و

تابستان ۱۳۸۲، شماره ۳

۲. امید، مسعود، درآمدی بر آشنایی با شاخه های فلسفه، ۱۳۸۹/۰۷/۰۶
۳. حسامی فر، عبدالرزاق، مقاله معیار فعل اخلاقی و رابطه دین و اخلاق از منظر استاد مطهری، فصلنامه علمی پژوهشی تأملات فلسفی دانشگاه زنجان، ۱۳۹۳، <https://phm.znu.ac>.
۴. دهقانی محمودآبادی، محمدحسین، سعادت در مکاتب سعادتگرا (نقد و بررسی مکاتب اخلاقی سقراط، افلاطون، ارسطو)، مجله معرفت، ۱۳۸۷ شماره ۱۲۸
۵. دین و اندیشه، ۱۵ فروردین ۱۳۹۲، ۱۰:۰۲، سیری در مکاتب اخلاقی غرب/مکتب اخلاقی ارسطو؛ سعادت فردی غایت فلسفه اخلاق، <https://www.mehrnews.co>
۶. سبحانی، جعفر، تحلیل و نقد چهار مکتب اخلاقی، فصلنامه کلام اسلامی، ۱۳۸۸
۷. سینگر، مارکوس جی، مقاله «نگرشی کلی بر فلسفه اخلاق»، مجله معرفت، ش ۱۵، ص ۴۸-۵۰
۸. سیدیان، سیدمهدی، فلسفه سیاسی افلاطون و ارسطو، مجله معرفت، ۱۳۸۲، شماره ۶۸
۹. محمد رضایی، محمد، فلسفه اخلاق از دیدگاه استاد مطهری، پرتال جامع علوم انسانی، نشریه علمی قیاسات، شماره ۳۰ و ۳۱، article/https://ensani.ir
۱۰. مصباح یزدی، محمد تقی، «اخلاق در قرآن (۱)»، مجله معرفت، ش ۱۳
۱۱. ویکی پدیا، اخلاق در نظر ارسطو، دانشنامه رشد، ۱۱ فروردین ۱۳۸۷، دریافت شده در ۱۹ ژانویه ۲۰۱۳
۱۲. یوسفی، ظاهر، مقاله: چیستی سعادت انسانی از منظر ارسطو، ۱۳۹۴/۰۱/۱۶، <http://noo.is/R>